„ЗАСТАВА“ излази редовно: сваког дана, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — к.
на пола године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 46. У Новом Саду у недељу 25. марта 1890. ГОДИНА XXV.

Позив на претплату.

Крајем овог месеца истиче претплата на „Заставу“ онима, који су се претплатили на једну (прву) четврт, те овим сада отварамо претплату на другу четврт.

Ми указујемо на свој дојакошњи рад, и уздамо се, да ће нас тај рад најбоље препоручити. „Застава“ ће се, као што се по себи разуме, и надаље лепршати у слободоумном табору нашег народа, на бедему народносном, автономном и напредном. Напомињемо још само то, да смо се постарали, да „Застава“ и на даље буде извештавана не само о догађајима у нашој отачбини, него и из свију српских и словенских крајева, а учинићемо све могућно, да круг „Заставиних“ сарадника још проширимо.

Обраћамо пажњу, да се у току четврти, која долази, састаје наш народно-црквени сабор. Сабор ће тај бити од велика значаја и замашаја, а ми ћемо се постарати, да наши читаоци буду о свему, као и до сада најтачније и најбрже извештавани.

Цена је „Застави“ обележена на челу листа.

Обраћамо се на своје начелне пријатеље, да нас својски помогну и у скупљању претплатника.

Овом приликом им и опет обраћамо пажњу на бројеве „Заставине“ од петка. Ти су бројеви удешени за најшире кругове, а нарочита претплата стаје на њих 3 фор. годишње.

У Новом Саду, 24. марта 1890.

Уредништво „Заставе.“

ИЗАБРАНИ ПОСЛАНИЦИ
ЗА НАРОДНО-ЦРКВЕНИ САБОР.

I. Радикали.

Стеван Јефтић.
Др. Гига Авакумовић.
Јован Благојевић.
Поп-Емил Степанов.
5. Ђура Цвејић.
Александар плем. Трифунац.
Др. Миша Михајловић.
Др. Ант. Богдановић.
Богољуб Милетић.
10. Поп-Михајло Мишић.
Стеван Јовић.
Никола Павловић.
Петар плем. Чарнојевић.
Јосиф Јагић.
15. Поп-Стеван Михалџић.

II. Умерењаци (владини.)

Јеремија Мађаревић прота.
Милан плем. Зака.
Ст. В. Поповић.
Др. Миша Рогулић.
5. Др. Тоша Недељковић.
Александар Стојачковић.
Душан Поповић.
Поп-Јован Штековић.
Ђорђе плем. Ђурковић.
10. Прота Бирач.

III. Нотабилитети.

Др. Бранко Стефановић.
Евген Думча.
Мита Петровић.
Паја плем. Еремић.
5. Јустин Коњовић.
Др. Ника Максимовић.
7. Др. Живко Богдан.

IV. Ван странака.

Др. Јован Јовановић-Змај.
Иларијон Руварац архимандрит.
Милан Ђирић прота.
Др. Ђорђе Ружић.
5. Поп-Илија Перкаћански.

V. Браниковци.

Поп-Милан Димић.
Никола Петровић.
Др. М. Полит.
Настас Добројевић.
5. Др. И. Вучетић.

Као што се из горње листе види, до данас су позната **42** избора. Отуда пада на нашу странку **15** мандата, на умерењаке (владине) **10**, на нотабилитете **7**, ван странака стоје **5**, а чистих браниковаца има **5**, словом: **пет** посланика. Износимо ово у првом реду ради наших пошт. читалаца, а у другом и нарочито за то, да се увиди манито уображење људи око „Браника“, који данас бунца о неких својих тридесет мандата! **Ми смо горњу листу склопили по нашем најбољем знању и уверењу — и у колико она не би одговарала правој истини, ми драговољно уступамо појединој г.г. посланицима места у нашем листу, да је исправе.** Приметити нам је, да су избори обављени у архидијецези, бачкој, темишварској, будимској, пакрачкој и вршачкој дијецези, но да нам нарочито избори комбинованих (свештеничких) сресова ни у тим дијецезама нису још сви познати. У горњо-карловачкој дијецези пак обавиће се избори тек на наш велики уторак 27. марта. По себи се разуме, да ће се странке коначно и јасно груписати тек на сабору самом, но једно се може већ сада рећи, да је бар релативна већина народа поклонила своје поверење нашој странци и да су уображене величине око „Браника“ остале поприлично — саме. По себи се разуме, да ће се господа на сабору устумарати и свима наметати свој „моћни“ савез. Али да ли ће се ко год примити да их извлачи из блата, то ћемо видити. Но да ће на сабору, ако само буду остављени својој рођеној женијалности, седити тамо негде око врата, то се већ сада може на сигурно рећи.

ЦВЕТИ.

На данашњи дан дошао је Христос у Јерусалим, знајући, да је онде сајам, да доврши свој рад и своје деловање. Ступио је у Јерусалим одлучно и одважно, имајући на уму, да победом над фарисејима и књижницима у Јерусалиму крунише свој рад још за живота свога. Страшан је то корак био, али га је Христос ипак учинио. Платио је тај корак животом својим, али је ипак победио. Ухватили су га, ставили су га пред суд, мучили су га, али мисао његову не могоше да ухвате па да је нагрде, окују и угуше. Христос је био уверен из дубине душе своје, да семе, које сеје, пада на плодно земљиште; за то се није бојао, ничега се није страшио. Народ је с њиме, а да народ његову мисао што боље прихвати, био је готов и да умре за ту мисао. И он је отишао у Јерусалим, праћен силним народом, отишао је у гнездо силника, фарисеја и књижника, да то гнездо разори, па по ту цену, ако треба, и да умре. И он је умр'о, умр'о на крсту разапет, пошто су га најпре мучили и шибали.

Тако су од чивутског „празника“ постале хришћанске Цвети.

Цвети су по томе од велика и огромна значаја по васцело хришћанство. Оне представљају онај тренутак, где човек и живот свој меће на коцку, да спасе мисао, начело, за које се бори.

Но по Српство имају Цвети још и нарочитог свог значаја. Исто онако, као што је Христос ушао у Јерусалим, не штедећи живота свога, да уклони још и последњу сметњу распростирању мисли му и начела, устао је српски народ у данашњој краљевини Србији, да: или себи извојује слободу, или да га нестане сасвим. Томе се данас навршило три четврти столећа. Одважан је и одлучан то корак био, али је то био и страшан корак. Човек чисто да не верује, да се народ може на такав корак одважити. Кад је све пропало, кад је био угушен устанак, кога је Карађорђе године 1804. подигао, кад су народне вође које поубијане и повешане, које растеране, устаје српски народ у данашњој краљевини српској, баца силом заставу у руке Милошу и виче: слобода или смрт. Муке су му дотужале и он напреже још и последњу снагу своју, да се тих мука опрости. Ко би и могао веровати, да саломљен народ може да извојује себи слободу, али, ето, народ у данашњој краљевини српској забележио је Таково златни слови у своју историју, а Цвети опет овековечио у тој историји.

Данашња краљевина Србија слави двоструко Цвети, слави их као дан, где је мисао Христова ухватила чврста темеља, па онда као дан, где је ударен темељ данашњој слободи њеној. Требало је жртава и за једно и за друго, али се победило, победила је мисао . . . .

Србија је данас слободна земља, али не треба заборавити, да јој та слобода није пала с неба или из земље никла. Много је жртава пало док се до те слободе дошло. Још мање треба заборавити, да ту слободу нико није Србији извојевао други, већ сам народ. Народ може све, а да је то истина, показују Цвети, које данас краљевина Србија нарочито слави као дан свога ослобођења, а може да их слави с правом и с поносом. Народ је победио и слобода му никла. То је значајно, сувише значајно.

Цвети су пример пожртвовања, ал и пример, да праведна, поштена и узвишена мисао мора најпосле да победи; Цвети нам осим тога показују, каква снага лежи у народу . . .

Ако је Србија и после Такова морала многу беду и невољу да претури преко главе, ако су и наилазиле разне несреће на њу, које јој рођени синови наносише, ако је и било тренутака, где народ није

ЛИСТАК.

РАГИСКА ЛЕПЕЗА.

Од Павла Бонтена.

Сирома мали Рибл.

Он не беше војник из каприса, нити војник, што вољаше тај позив. Број који је извукао при коцки, довео га је у 4-ту регименту марине. Као да и сад чујем његов детињски глас, као да и сад видим његово меланхолично лице, кад ми говораше: „Нисам био никад срећан, да извучем број 5., ја сам извукао број 1.“

Сирома Рибл.

Кад су се скупили регрути од 1875., дадоше ми га за собњег друга, и првог вечера заинтересова ме његова физиономија.

Док његови другови, немирни и распуштени, прављаху велику ларму у соби, он би седео на својој постељи жалосно, држећи на колени своју морнарску торбицу.

Беше мршав и блед, слабо али чисто одевен. На први поглед симпатичан. Имаше велике, добре и наивне очи.

Са лица сам му одмах прочитао историју болова, коју храбро сношаше, предајући се судбини.

„Како се зовете?“ — запитао сам га. Солдачко тикање беше ми одвратно, чим ме који од њих заинтересоваше. Задржао сам га, док не дође права интимност из чистог поштовања.

„Петар Рибл“ промуца, а мутан поглед његов механално праћаше мој рад.

Покушао сам, да добро очистим пушку — тежак рад.

Ми почесмо разговор, прекидан према мојим потребама. У једном тренутку, дигнув очи, спазим му суву у оку. И сам бејах врло млад војник, а да ме живо и искрено не дарне ова туга регрутова. Оставим пушку на страну, и одведем га у авлију, далеко од хуке и буке војничке. Говорах му као другу, и у неколико речи, добри младић одреши своје срце и исприча ми своју историју.

Живот овога младића не беше сладак. Он не имађаше срећно детињство осталих. Његов отац, радник и земљоделац у исто време, у једном селу на Јури био је жртва сеоских крчми. Једног је јутра оставио жену и сина. Велика га варош привлачаше. Он је отишао у Лион, а сирото газдинство ваљало је радити. Извађен је из школе, поред све своје воље да у њој и даље остане. Петар Рибл поста у 13. год. потпора своје мајке. То беше добра душа, рад јој је био мио.

Из милосрђа га је један сусед изучио стругарском занату. До своје 21. године, радио је овај вредни младић од зоре па до мркле ноћи на својој тезги, радио је без одмора. Њему благодарећи, очеви су дугови исплаћени, могло се откупити парче земље, материн мираз. У то га време узму у војску. Мати му не беше законска удовица, он је морао отићи. Његова слабост и неразвијеност, резултат дугог седења и разних недостатака, нису ништа помогле.

Одмах ми није све признао. Његова приповетка, испрекидана јецањем, само ми је један део његове историје казала. Доцније мало по мало испричао ми је све.

Овог сам се дана ограничио само да му „подигнем морал“ — као што се у војсци говораше. Тешио сам га како сам знао. Обећао сам, да ћу му писати писма матери. Вратио сам га разведрена.

Ми постасмо добри пријатељи. Доста се брзо навикао на нови живот. У осталом, као старији, узео сам га у своју протекцију, уштедио сам му хиљаду ситних непријатности.

Он ме искрено вољаше, уз то и поштоваше због моје писмености. Кад би по његовом диктирању писао његовој матери, он би с чуђењем пратио моје перо.

Сирома добри Рибл.

Убрзо поста прави војник, кога сви љубљаху. Беше марљив, готово плашљив. Ми се радо исмевасмо са његовом пасивном и апсолутном покорношћу свима и најмањим наредбама, док ми остали „забушавасмо“ сваког тренутка и најстрожије. Он се не љућаше, но се доброћудно и мило осмехиваше. Неки га зваху девојчицом, Он ме све више вољаше јер се ја једини не исмевах његовим умним способностима. Тако исто, кад ми говораше о својој мајци и „другој“, својој драгој, коју је верио тамо доле у Сен-Клуду; ја га слушах, не само без икаква знака нестрпљивости, већ шта више са задовољством.

Кад би се враћао с пуном главом из кавана „код Прованса,“ највише бих волео, да чекајући на позив, лежкарим на своме кревету, и да слушам у полумраку његову наивну и чисту идилу.

Он би пошао и у ватру и у воду за мене, и не устезаше се, да ми сваком приликом докаже своју искрену оданост. Кад бих се ујутру враћао са општег умивалишта, налазио сам моју постељу увек намештену, намештену као „даска равно“, идеал собних старешина. Од како се упознасмо, мој опасач не беше више узрок опомена и низи претпостављених, но на против хвале и чуђења. А никад му не могох понудити какву награду, као што обично чињаху остали онима, који би им учинили какву малу услугу. Увек ме нешто уздржаваше. Тада бих га водио у позориште или на концерте. Он беше сав блажен. Водио бих га собом и на ручак, и бејах увек срећан, кад бих приметио, после једне чаше вина, његово зарумењено лице, и његове светле очи, које се сијаху од радости.

Мало по мало учинио сам, да је заборавио на тугу за кућом. Активна служба чињаше му добро. Изгледаше као препорођен. Ја постанем капиар, а један његов земљак, виши официр учини, те га, по сопственој молби, преведу у моју нову регименту.

У то се време враћаше једно одељење из Кончинчине, или просто „Чине“ као што је Марсуена*) називаху.

Повратак или одлазак каквог одељења, увек је као нека свечаност. Ако је генерал добар, он увек пошље војну музику да прати или дочека чете на кеу.

Кад какво одељење улази уз пратњу музике у двориште касарниско, све је у покрету: кревети се размештају, чују се узвици: Много их нема! Тај и тај је ли жив? Не изгледају тако изнурени као они последњи! О! Дофињани. О! Бурдгунтци. И сами дежурни не могу се уздржати, да пре команде „вољно“ не пруже руке на сретање, да не запитају за жалосне или радосне новости. Најзад пошто је размештај трупа свршен и „вољно“ командовано, сваки тражи познанике, пријатеље и другове.

Млађи војници, који не познаваху никога од приспелих, скупе се у круг и чуде се страном прћњагу, реткостима, мајмунима, папагајима и осталом, што би официри отуда доносили.

Ја имађах више пријатеља у одељењу које је дошло. Они показаше и развише пред Рибом све своје благо. Он их посматраше радосно

*) Рад војске на ратном броду.

могао онако да слави Цвети, као што треба, ако су и наступале такве прилике, где је народ у данашњој краљевини имао разлога и да се заплаче за проливеном крвљу очева и дедова својих, — данас је свега тога нестало, данас може тај народ Цвети истинито и право да слави, јер као да су сада тек настали тренутци, где може праве и истинске слободе да ужива. И те му слободе опет није нико други извојевао, већ опет он сам. То је опет само доказ, да народ може све. Данас су друге Цвети, како народ у Србији слави праву слободу. Ми му желимо, да не дођу ни једне Цвети више, где би само посумњати могао, да није слободан.

ИЗБОРИ ЗАСТУПНИКА
за наш народно-црквени сабор.

Пишу нам из црепајског среза:

У Црепаји је избор посланика покварен, а није га покварио никакав ратар, већ га покварише игуман и попа. Председник избора је био војловички игуман г. Ј. Јорговић некадашњи народњак. Пошто је отворен избор, устаде поп-Вељко Радованчев и поче протестовати против броја црепајских изборника; то је председник једва дочекао, те устаде и својим бележничко-игуманским гласом рече: „Е браћо, кад нису изборници по закону изабрани, онда се не може обавити избор.“ Бадава су му свесни ратари говорили: Оче игумане, та наш је попа против тога већ чинио кораке на меродавном месту, па није могао успети, откуда дакле ви сад долазите да одлажете избор, он не хтеде чути. И тако се морадоше наши људи разићи, јер је то тако хтео попа Вељко и игуман Јошка. Међутим наша је победа сигурна.

Првом приликом ћемо проговорити коју о оном „накаламљеном калуђеру“ и о његовој манипулацији у задужбини високог Стевана. Сам је хтео — па нека му буде.

* * *

Вршац. За вршачки срез изабран једногласно Ђура Цвејић за посланика.

Вел. Бечкерек. За модошки срез изабран Петар Чарнојевић за заступника.

Мохач. На јучерањем избору у Мохачу, изабрани су на основу закључака општег бирачког збора од 22. фебруара Јосиф Јагић, једногласно за световног, Стева Михалџић огромном већином за свештеничког посланика.

Стари Бечеј. Данас Емил Степанов проглашен за свештеничког посланика, срезова ст. бечејског и жабаљског са 115 гласова.

Митровица. Судац Радосављев добио релативну већину. Изборни председник, Месаровић кад је видео своју мањину недопусти ужи избор.

Уљма. Насиљем изабрани владини људи Стојачковић и игуман војловички Јорговић.

Избор посланика у Жабљу за српски народно-црквени сабор.

„Кад данашњу премислим вијеку,
Распале се ужаса пламови —
Исклати се браћа међу собом!
А крвници јаки и опаки
Затријеће сјеме у одиву.
Грдни дане, да те бог убије,
Који си нас дао на свијету!“

— — — — — — — —

„Бранковићу, погано кољено,

— — — — — — — —

Тако ли се цијени поштење?

— — — — — — — —

Бог вас клео, погани изроди!

— — — — — — — —

Куда ћете с клетвом прађедовском?
Су чим ћете изаћ' пред Милоша,
И пред друге српске витезове?

— — — — — — — —

Бог вас клео, погани изроди!“

П. П. Њ.

После обављеног избора посланика за српски народно-црквени сабор у жабаљском срезу — овако мора да зацвили срце Србиново, гледећи раздор и неслогу међу рођеном браћом; овако мора да зацвили срце у Србина, гледећи нове Бранковиће међу собом. „Бог вас клео, погани изроди!“

Зар у часу, кад је сав српски свет упр'о очи на нас, браћо Шајкаши, да види и опет нашу будну свест чисту и неокаљану, да гледа и опет јунаштво наше на бојном пољу српског автономног живота, да види, па да кликне: „Тако синови дични српскога рода ви, тако ви, па ћемо и ми!“ Зар у том часу, да су кадри 2—3 Вука Бранковића да заведу српску, шајкашку „челенку“ — Госпођинчане и другу браћу њихову — за гору, у брдо?

„Бог вас клео, погани изроди!“

Зар се српски бог још и данас срди на Србе своје, зар још није доста клетве прадедовске, зар неслога, раздор и свађа, треба да нас по све сатре, зар нисмо кадри ни данас још да збацимо са себе клетву, јад и срам? Зар су 2—3 вука у овчијим кожама довољни, па да распуде мирно стадо наше и да нас угоне у јазбине крвожедних хијена и других зверова?

Камо те лепе српске среће, па да данас на сва ова питања можемо да одговоримо са: не!

Али, нека је доста кукања и проклињања. Да вам испричам како је било, те да видите, да се није било и крвило, да се гине и пропада, већ да се познамо и видимо какви смо који.

Кад је оно сазван збор у К. Сентивану, беху се мскупила браћа многобројно, те исталиа себи за посланичке кандидате: Нику Грујићи, проф. више девојачке школе у Сомбору и Емила Степанова, пароха тителског. Милина беше погледати ову свесну браћу Шајкаше тителског среза, како се братски саветоваше, лепо сложише и једногласно кликнуше: „Све за образ, образ ни за шта!“ Милина беше видети честита два млада свештеника, поп-Стеву и поп-Емила у средини народа свога. Красна беше ова слога, ова једнодушност, ал баш за то беше та слога трн у оку неких смутљивача и никоговића. Одмах после збора овог, подиже се позната крешталица бранковачка, на жалост и срамоту васцелог учитељства српског једини вероисповедни учитељ у Шајкашкој: Мита Пејић, те поче мутити по срезу своме и тителској најгадније, најподлије и најпиљарскије, нападајући честитог нашег кандидата г. Грујића, а радећи и кортешујући за себе. Кад својом особом не мога ништа да нашкоди Грујићу, а он окрену други лист, истача, нашме, Змаја за послан. кандидата, надајући се зар, да ће тиме одвратити бираче од Грујића. Бадава се њему говорило, да је Змај истакнут у Вршцу (где му је избор осигуран) и у Темишвару, бадава, велим, то, јер г. Мита имађаше већ у напред црна умишљаја и он се тврдо држаше свога, ма да осим својих „верних“ Госпођинчана и 8 до 9 Чуружана не имађаше никога за собом. То је показао јасно и прошли збор жабаљски, а и конференција пред сам избор. Поред свег тог, дакле, што се видео у великој мањини према обема другим партијама, Грујићевој и Закиној, он се не хте придружити Грујићевој партији, не хте пружити руку брату своме, већ конзеквентан својој још у напред постављеној црној замисли — оде у Турке.

„Ко ти је исковао око? — Брат. — Зато је тако дубоко!“ вели се у нас. Мита Пејић данас је извршио такав један злочин. Пре збора на све стране је писао и говорио, како он ни за кога другог неће радити и заузимати се, до ли за учитеља, и ево га он, као једини вероисповедан учитељ овде, сам поткопава учит. кандидата, сам он помаже противника, да би учитеља порушио. А знате ли зашто? За то просто, што је некима говорио: „Шта фали мени? Зашто, да ја не бих могао бити кандидат и посланик? Срамота је, да ми ван Шајкашке тражимо учитеља, кад и нас овде има“ — па кад је видео да му не користи и да га нико неће, а он оде — у Турке. И за последњи избор може се рећи: да је испао у корист Заке солге само за то: што је Мита Пејић са својих 18—19 Госпођинчана тамо гласао.

О самом избору не вреди да вам говорим. Он је испод сваке критике. Ни од кога неизабран, већ четворицом извикани злогласни поп Никола госпођиначки био је председник ad hoc, а одмах за тим од 2—3 извикан беше и за изборног председника. Тако су бирани и одборници. Председник ћути као цепаница каква, а млади отац ђакон Милошев, један од главнијих кортеша Закиних, воли реч и руководи избор. Бадава га је опомињао поп-Стеван, да он као перовођа нема ништа да говори, наређује и упућује, он је то инак чинио, јер вели: председник му је то рекао да чини, пошто је он „стар“ и „немоћан“, а овај знате млад, срчан, а и уме боље — да кортешује.

Да не дужим, хоћу да вам кажем, да је избор пун незаконитости и неправилности; осим тога, пуно је незаконитости и неправилности било и при многим изборима изборника, услед чега ће многа лица: Д. Ковић, Мошорин, Горњи Ковић и др. подићи протесте верификационом одбору саборском, јер је админ. епарх. одбор извјавио, да је некомпетентан у том. Ми се уздамо тврдо, да ће овај избор уништен бити.

Сад још неколико о Закиним кортешима. Сви натароши оба среза најревносније су кортешовали за Заку. У Ђурђеву и другим местима немилице се пило и јело, бацало и теревенчило. О томе би најлепше могао да прича жабаљски натарош Араницки. О његовом брату, двојици синовима познатог кољавог „ђебета“ политичког Сарајлије Пере — да и не говорим. У ту категорију спадају још и Радонић и Јефтић из Мошорина, а и чуружки „бирташ“ Иса Тапавица није утекао далеко од њих. Боже мој! Шта смо дочекали! Да један Јефтић, Радонић и бирташ Иса буду „вође“ вајне „челенке“, Госпођинаца, Чуруга и Жабља. Поред ових има још неких филоксера, што подгризају корен народног опстанка. То вам је брчно перо познатог кортеша из прошлих избора Ђорђа Бадрљице, а сад разрешитеља комунија шајкашких — Жива Димитријевић, који јавно кортешује, зове на пиво, плаћа и части бајаги из „свог“ џепа. Па да је само то, али он прети говорећи јавно: „Је с' чуо, знаш да те имам у рукама. Пази да гласаш тамо куд треба. А и онај тамо, па и овај овде и т. д.“

Кад, дакле, још и то узмемо у обзир и кад још додамо, да се за љубав чуружког „вожда“ Марка Катића, телеграфски налаже од више власти Ђорђу Бадрљици, да Маркову комунију таки разреши — онда можете мислити, како је Зака дошао до мандата.

Али то би му све бадава било, да није изрода, издајице Мите Пејића, за ког данас немамо других речи, до:

Издајицо, рода свога и народа,
Издајицо, нигде те не било!...

Један изборник Шајкаш.

Избор заступника за српски народно-црквени сабор у Стапару.

Као што сам обећао у кратком извешћу свом, да ћу опширније рећи о посланичком избору у Стапару, то ево и чиним.

Из даљих општина, стапарског среза изборници су се још у вече избора слегли у Стапар. На сам дан избора пак око 6—8 сати стизали су изборници из оближњих општина. Око 8 часова ујутру, опажало се живо окретање и трчкање нотароша, писара и неких ратара, који су удицу прогутали. Сви ови кортеши, трудили су се из петних жила, да преокрену и оне искрене родољубе српскога народа, који не мислише да српски народ њих ради постоји. Ти славни јунаци солгини претворили су се у шкраке и испише многом Србину самосвест. Разуме се да се обећавало и преко „јего“, а било је боме и претње. Стојачковић, бивши посланик стапарски стигао је од прилике око ½9 сахати и одсео је у великој гостиони. По кратком саветовању са Дравулићем испод руке одоше у школ. дворану, а за њима сви изборници. Овде је рац-милетићки председник Ст. Грађански исказао бившег посланика, поново за кандидата. Стојачковић је давао рачуна о свом раду на пређашњем сабору, за овим је развио свој програм и изриком рекао: „Ако ми ваша поверења поделите, оправдаћу их на свечан начин. Пошто знам како ствари стоје, што се избора митрополита-патријарха тиче, да Стојковић не би био потврђен, то и сам ћу за тим бити, да свој глас за темишварског дијецезана Бранковића дам.“ Из свега говора његовог, који је пуно 1 сахат трајао, само је овај једини став у јасној боји наслиман био, а друго све је замотавао и мало

као какво дете, смејући се и пљескајући рукама при свакој новој ствари. Све ове лепе ствари: кинески лак, седеф, слонове кости, све га више привлачаху у колоније. Неке страшне приче, и десетковане чете, које су се вратиле, у почетку су га веома уплашиле. Највише су га изненадиле лепезе богато украшене кинеским драгоценостима и лепим пауновим перјем. Оне беху из Рагије. Риба ме довати за раме: „Пре а после морачу тамо већи. Ићи ћу у Кончинчину, такву ћу лепезу донети Лујзи!“

На ово име, моји другови подигоше главе, под њиховим погледима сирома младић поцрвенео као паприка.

Неколико месеци прође, ја постанем подофицир, али ме преместише у компанију, која требаше, да се идућег месеца укрца.

Увече, кад сам био произведен, видех Рибла, беше и радостан и жалостан. Пошто се руковасмо, он ми испрекидано рече: „Извините, не усуђујем се да ти кажем ти.“

Ја га уверим, да мој нови чин неће николико изменити наше односаје. Али кад му саопштих новост о моме одласку, живо ме је дирнула његова искрена туга коју посведочаху његове суве и увбуђење.

Тога и следећег дана, толико је наваљивао својим молбама, да сам напослетку пристао, да учиним нужан корак.

Два дана доцније Риба пређе у моју компанију. Никад нисам видео срећнијег човека, колико се сећам, чини ми се да ме је и загрлио.

Ми се укрцасмо.

За време од 42 дана нашег брођења више пута сам се кајао, што сам успео са својом молбом.

Сирома страшно је патио. Страшна је морска болест. Од више војника чуо сам, да воле своје другове, да их баце у море.

Риба, морајући да присуствује маневрама, усиљаваше се да покаже весело лице, кад би се срели на крову или код батерије. Морнари га крстише именом Гранголета. А како на броду више но игде беше потреба каквог предмета за шалу, то је он био тај предмет, којим се остали исмеваху. Нисам га могао тако протежирати, као што сам желео. Он беше на врми, а ја на кљуну брода. На неколико дасака, које беху као неки мост за прелаз државе, ова раздвојеност више нас је растављала, но на копну пола миље пута, јер сваки имађаше своју одређену службу за сваки часак.

Једног вечера, када падаше киша као из кабла уз јак ветар, нејавивши се никоме, дезертирам се предњег дела, где имађах службу и сиђем у батерију.

Чух јаук и једногласан кикот, које долажаше оздо. Познах глас Риблов. У два скока бејах пред њим. Он лежаше на поду, чело му беше све крваво.

На два корака пред њим смејаше се један крупан сурови Бретонац. Користећи се спавањем Рибловим, мислио је да ће бити врло лепа шала, да извуче конопац на коме висаше његова постеља. Сирома Риба пао је главачке. Био сам страшно љут, без размишљања, бацих се на Бретонца. Дежурни официр дотрчи на вику и задржа ме. По његовом рапорту командир нас осуди да ноћ проведемо у затвору.

Овде сам се могао бринути о Риблу, који срећом не беше озбиљно рањен. Сирома он више мишљаше на Бретонца но на себе. Непрестано ми понављаше: „Је ли да нећеш радити, да га казне? — Је ли да нећеш?“ Он даде своју сопствену мараму мрнару, да заустави крв, која му иђаше из носа. У љутини ударао сам јако негледајући где.

Од тада оставише Гранголета на миру, а Бретонац, у ствари добар човек, поред све његове антипатије спрам Марсуена: „Ови јадни морнари само запремају место на броду, а не умеју ни конопца да саставе“, поста наш добар пријатељ.

II.

Најзад се искрцасмо. Риба не могаше уздржати радост; за време осам месеци, које сам провео уз њега, није се ни једног тренутка разочарао или разуверио.

Тропске сјајности, поред све беде тешке службе, и поред малокрвности, која код њега све више и више расташе, нису уморили његово ентузиастичко чуђење.

Кад год би био слободан, ишао би у шуму или у поље засејана пиринчем, и никад не би био срећнији, но кад би донео какву птицу, каквог инсекта или ма какву нову ствар за своју већ приличну збирку. Његова наивна радост, радоваше и мене. Колико ми је пута поновио: „Да ли ће се чудити, да ли ће бити задовољна Лујза.

Једног дана беше крај његовој срећи. Ја авансујем и будем послан у Тон-кин.

У очи дана поласка плакао је као дете. Могао сам га собом повести, али сам се бојао умора и незгода, које би имао при експедицији. Утјешавао сам егоизам, који ми говораше, да га поведем. Обезао сам га да остане у главном стану, а ја се укрцам за Хаифонг.

Он дође на једном сампану*) до ратног брода, да ми још једном каже збогом. Он махаше својим убрусем са жалосним осмехом, који слабо прикриваше његову тугу. Точкови удараху прљаве вале речне, ја отпутујем. Али ме наједном обузму тужни осећаји, очи сам упро на сампан, који носаше једно просто али чисто срце. Од сампана не остаде до једва приметна тачка на хоризонту.

Изгубих једног пријатеља. Само сам два или три пута чуо о њему. Писма путоваху дуго од Сејгона, лутајући по том од поште до поште тражећи те, тако сам их увек добио доцкан, да се нисам могао користити бродовима који су их донели, да и мој одговор однесу.

По том, ми бесмо мало и заборављени у Тон-кингу, после смрти Франциска Гарнија, и после недостојног уступања које беше наредио његов последник Филастр.

Нисам дакле могао увек знати, шта је са мојим добрим Риблом. После неколико месеци, за које време не добих од њега гласа, бејах се озбиљно забринуо, и слутих неку несрећу.

Час повратка закуца најзад. Другови, који дођоше да нас смене, не могаху ме обавестити, Они не познаваху никога са именом Рибл.

Укрцах се жалостан.

Осам дана по том приспемо у Сејгон. Узалуд сам тражио очима по реци. Наш долазак беше објављен, па ипак се ни један сампан не примицаше броду. Само долажаху официрски чамци.

Чим стадох на обалу ногом, отрчим у главну команду. Овде је, рече ми један пријатељ. Вратио се из Лонгкинга. Он је у болници. Не плаши се није мртав.

Одјурим у болницу. Као луд јурио сам из собе у собу, подижући сваки креветски заклон.

Слаб усклик, моје име једва изговорено познатим гласом. Ја се задржах.

Сирома Риба, прошао сам поред његове постеље, отшкринуо сам његов заклон, нисам га познао. Како се изменио. Гадна срдобоља и наступна грозница сасвим су га ороиле. То беше само његова сенка. Кости му се провиђаху, кроз жуту кожу на образима. Видећи ме

*) Анамитска годола.

их је било, који су потпуно разумели. У ½10 часова Стојачковић је свршио свој говор. Кад је свршио беседу своју, кулски учитељ Јован Ђ. Ћосић кандидат целокупне срп. странке, узео је реч. Још ни увод говора свога није право свршио, и кад је прешао говорити, шта је српски народ у ових последњих неколико година претрпио и т. д. Један не бирач по имену Пера Вујић, тај некадањи ватрени Србин и народњак (из Куле) упао је у реч говорнику: „Иди ти кући па учи децу“ овога одма подупре Жупански, „лајбхусар“ солгин и почео се дерати и неред правити, па се прокљувио из чауре ту, и један г. учитељ из Станишића Коњовић, па је са својом интересантном главицом узвикнуо: „Не слушајте га, тај је од целокупних.“ Овог станишићког учитеља иначе „шрофа“ потпомогао је сивачки кнез. Солгин брат и још нека 2—3 викача рекоше: „Немаш права говорити!“ Чуло се: „Чујмо чујмо!“ ах кад се неких 10 крешталица убојало од неколико јасних реченица говорникових, почели су се дерати из грла. А шта би тек онда било, да су чули даљи говор и програм споменућеног говорника? Но, но, „зна Мика шта је зека,“ мислили су ти крештавци шта би им могло пасирати, па зато су тако и чинили.

У 10 сахати отпочело је тајно гласање. Солга је добио 84, Стојачковић 35 гласова, једна је цедуља празна била. При свршетку гласања за световне, у ходнику г. Милисава, са столице је пао, односно капљом погођен Лазар Максимовић парох кулски и кандидат солгине партаје. Тело покојног пароха одма беше послано у Кулу. Прота А. Купусаревић је тада акламацином изабран.

А сада при свршетку не могу а да не споменем и ово: Из Сивца Нова Жекић такођер прешао је у полутански логор, повампирио се, зашто и крошто, не знам позитивно. Чудим му се. То је доста разборит човек, а до сада ником своје памети није изарендирао. Валда му је што обећано? Не знам. Чуо сам из уста му: „Што мислите, браћо, наш солга допушта да у селу можемо врћи, где је још тај случај?“ Навраће му! Здрав био!

Зуца се, да је и нашем једном изборнику Новаку Сунћу обећано, да ће добити 200 лаћаца земље под јефтин закуп. А шта је другима речено, избиће то на површину. Доста то, на таки начин лако је било солги победити, кад су најгадија средства употребили: обећања, алвалуда и претње.

Стапардцима је обећано, да ће им солга пустару израдити. Хеј тужни Србине, зар су још очи ти замагљеном превуком превучене? Па довле ћеш тако се дати заваравати? Зар си заборавио ко су ти дедови били

Као што чујем: уложиће се претест сабору због неких неправилности. Идемо да видимо.

Николин законик.

I.

Мото: . . . . . увјерени будући: да ништа не унапређује правилан развитак народа и држава, да им ништа тако не утврђује благостање, као добро уређено, свуд и за сваког једнако правосуђе, надјосмо се побуђени, да у законстворној радњи нашој, обратимо особиту пажњу правосудној струци. Никола.

Кад не би имао никаквог другог разлога да при кажем публици „Заставе“ опћи „имовински законик“ за кнежевину Црну Гору, како му званично његово име гласи, доли тога, што тај законик за кратко време свог опстанка заинтересова не само сву словенску јуристичку публику, него тако рећи сав модерни правни свет, био би тај један факт сам по себи довољан, да ме пред родољубивим српским читаоцем бар колико толико извини, што се ево усуђујем обратити му пажњу на предмет, о ком се у политичким листовима ређе говори. Ја сам, познавајући своје читаоце, потпуно уверен, да их све занима, чим се наш народ поносити може а за ову најновију, и по мом немеродавном мњењу прву изворну кодификацију модерног Српства могу без претеривања рећи, да ће — као све што из Црне Горе долази много, врло много допринети, да наша ствар стекне пред меродавним форумом европског јавног мњења новог угледа, а Српство нов правни темељ за свој међународни положај. Не треба ни најмање да се варамо: и у савременом европском друштву, у ком је груба сила најодлучнији фактор, моћи ће се на дуже време одржати само оно, што буде утемељено на правди и закону; а у данашњој европској државној заједници тешко да ће се одржати они народи и државе, које не буду показале да су вољне живети по начелима законитости, која народе приближује, која ствара тако рећи солидарност интереса и право на државну егзистенцију. Не да се по моме мњењу ни замислити, да би у данашњој, на међусобној узајамној правној помоћи, и заштити утемељеној заједници народа, могла егзистирати држава, у којој не би, што се тиче заштите имања и других човечијех добара, владао потпун правни реципроцитет. Тај пак није могућ без потпуне правне сигурности.

Црна Гора, увођајући свој цивилни законик, манифестирала је на несумњив начин своју одлучну вољу, да ступи у ред просвећених држава. Јер шта је управо критеријум цивилизованих, културних народа?

По моме мњењу у првом реду им је особина, да живе неким правним редом, за све држављане, па у главном и за недржављане, једнаким! И Црна Гора је од 1. јула 1888. године ступила у ред тих т. зв. правних држава, истина не у потпуном смислу речи, нарочито не у ономе смислу какав на западу Европе вреди и важи, али бар у једном, и по мњењу свих државника и политика, најважнијем правцу. Још нема Црна Гора своју declaration of rigth — и не може је имати, али је кодификацијом цивилног свог права учинила први одлучан и по мом мњењу, сретан корак, да осигура себи сигуран и миран развитак, у коме бар за приватно-правне односе неће бити меродавно ништа друго осим закона.

Нема сумње да је за добру, сталну и сигурну функцију државног организма од преке потребе, да буду пре свега за сваког јасан начин уређени они односи, који се тичу и додирују имовину. Не само историјски да је доказано, да су сви народи сматрали уређење имовинских односа у држави најхитнијом потребом својом, него се опазило а опажа се и данас, да у опће свака државна заједница бива илузорна без добро уређеног правосуђа. Само en passant спомињем, да је било одличних филозофа и државника, који су управо као главну цел државне заједнице сматрали баш то уређење правосуђа у имовинском и казненом правцу. Владар Црне Горе је у неколико речи означио важност уређених имовинских односа по државу у свом манифесту, речима, које смо ставили на чело ових чланака и који не требају никаквог коментара. О важности и значаји кодификације приватног права у опште и кодификације цивилног права у Црној Гори, најпосле говорићемо доцније у засебном чланку.

Овде ми је смер да констатирам важност црногорске кодификације по Српство, те тиме колико толико да мотивишем приказ једног (чисто) законодавног писма у чисто политичком листу.

Свака законодавна радња, па тицала се она макар и приватног права, има своју политичку страну. Још у већој мери вреди то за црногорску легислацију.

Шта је Црна Гора Српству, у политичном и културном погледу, то ми није овде спомињати. Јуначки и пожртвовани подвизи њени око остварења вазда свежих а живих српских аспирација, начиниће од ње прави стожер српске мисли. Али се не да порећи, да је досада бар у неким слојевима наше интелигенције било као аксијом примљено мишљење, које је могло мисију Црне Горе да отежа, да јој успех пречи. Мислило се нарочито у слободоумнијим круговима српским, да и ако је Црна Гора политички независна, њене интерне прилике не базирају на начелу објективне законитости, да у Црној Гори није закон у сваком случају — suprema lex.

Но ретко могао се чути назор, да у Црној Гори није закон највиши државни интерес; па против да се закон, па и онај, који засеца само у имовинске и породичне односе, који дакле са великим и тешким проблемима државне политике нема непосредне везе, да и тај закон мора често да погне главу пред неумитним интересима. Додавало се пак у таким случајевима, да тај т. зв. државни резон допушта равно па богме и чисто субјективно схватање. Да ли је то мишљене оправдано или не, о томе није место да овде говорим.

Факт је, да је и таких назора било а факт је и то, да таки назори морају или бар могу да шкоде државној идеји црногорској. Свако средство, које је у стању, да те криве назоре сведе на њихову праву вредност, отимље непријатељу српске ствари опасно оружје из руке, ствара Црној Гори нових симпатија.

Ја држим, да је нови црногорски закон једно таково средство, и то веома моћно средство. Од када је српска Сардинија добила свој corpus iuris civilis, од то доба се може без претеривања рећи, да су Црној Гори први и главни услови једне правне државе осигурани а тиме да је осигуран и правилан развитак грађанској слободи. Ко законик црногорски пажљиво прочита, стећи ће уверење да одсада Црној Гори, у толико важним имовинским односима мора бити меродаван закон и ништа друго него закон. Јавно мњење мора доћи до убеђења, да уважавањем писаног грађанског законика. Црна Гора заслужује симпатије и оних кругова, који љубећи законитост и правну сигурност више свега, мишљаху, да тога двога у Црној Гори нема. — Јер кад црногорски законик у чл. 10. нормира, да сваки човек може стећи што хоће и да се имаоништво никоме закратити не може; кад у чл. 11. наређује, да ће закони, који владају у имовинским правима иословима бити у свему једнаки за сваког, какав год ко био по својој моћи и положају у свету; а опет у чл. 12. и 13. установљује, да разлика вере, телесне и душевне разлике међу људима не доносе никакве разлике у имовинским правима, и кад напослетку у чл. 16. узакоњује да је свачије имање свето и непрекосновено, онда држим, да су већ тим основним законским установама створени услови, солидни услови, правилном развитку црногорског друштва.

У цитираним законским установама ујемчена су народу два веома важна права, која у модерним државама налазимо и у самом уставу кодификована. Занемљиво је, да су два најважнија основна права иницијативом самога владара и државне власти својевољно народу црногорском гарантована. У интересу не само народа него и државе лежи, да та два принципијелна права — мислим једнакост пред законом и неприкосновеност имања — буду очувана у свој својој чистоти. Сви су изгледи, да ће и државна власт та два начела у сваком случају применити sine ira et studio, то, држим, палаже и добро схваћени интерес државни.

Ми доиста имамо већ и један конкретан случај, и то случај, који се државног поглавара тицао, у ком је начело једнакости пред законом практички примењено: мислим проглашење престолонаследника Данила пунолетним. Кнежевић би проглашен пунолетним баш као и последњи Црногорац.

Да ће конзеквента примена тих аксијома модерног државништва знатно допринети здравом развитку правне свести у народа а тиме само друштво у најлепшем правцу васпитати, — то држим, не треба ни да напомињем. Пут, којим су меродавни кругови у Црној Гори увођењем новог цивилног законика пошли, јесте пут, којим се може само напред ићи; натраг не!

Та једна околност, коју сам само крупним потезима додирнуо, довољна је, да илустрира значај црногорске кодификације по Црну Гору, дакле по Српство. Најновији рад на законодржавном пољу у Црној Гори одговара потпуно оној солидној системи, која се у Црној Гори под кнезом Николом с толико успеха практицира. Ко је пажљиво посматрао све оно, што се за потоњих десетак година на пољу државног уређења у Црној Гори радило и што се још непрестано ради — није могао да не дође до за сваког Србина пријатног уверења, да цео тај рад провејава нека особита воља, која се са свога пута ни пошто не да скренути; да су меродавни кругови у Црној Гори правим државничким погледом уочили крајњу сврху црногорске, дакле српске политике, и да васцело државно уређење у свима његовим гранама гледе да ставе на чврсте и солидне темеље, са којих ће моћи успешно да воде тешку борбу за остварење српске мисли. Сваки корак учињен од стране државне власти у Црној Гори иде за тим, да постепеним, никад непренагљеним али скроз конзеквентно смишљеним реформама државни организам што већма ојача.

Све уведене реформе носе на себи тип сталности и тако да кажем: тип неког напредног конзерватизма, коме као да је цел кармонични развитак свих грана државне управе. Све као да провејава један дух: и школство, и војништво, и комуникације, и пољоделство, и финанције, и законодавство у разним његовим гранама. Црногорски имовински законик је опет један нов доказ тог државничког правца и реда око консолидоване миле нам Црне Горе.

Држим, да је оправдана тежња ми, да српског читаоца са тим посве патриотским радом упознам.

* * *

Дани, које Српство данас проводи, веома су критичне нарави. Али ма како да је ситуација песнона, ма како да су судбоносне прилике, може Србин с поуздањем погледати у будућност. У онај исти мах, кад га ту недавно српске принцесе уведоше у данас прве и најмеродавније кругове владалачких породица, у тај исти мах уваћа га, ево, кнез и вазданњи поборник српске ствари, тако рећи, на друга врата у не мању одличну заједницу правних држава у Европи, и стиче му опће, једногласно признање целог правног сада толи одличног света! Српство, које је до сада у свима приликама показало, како уме бити благодарно према својим заслужним људима, учиниће само један нов акт пијетета и лојалности према инспиратору новог црногорског имовинског законика, кад му кумује и назове га по примеру Душановог законика: Николиним закоником.

У тој жељи поникао је наслов овим есејима.

Вести из места и са стране.

† **Владимир Красић**, учитељ на срп. учитељској школи у Г. Карловцима, члан књижевног одељења „Матице Српске“ и члан хрватског педагошког књижевног збора у Загребу — умрло је после дуготрајне и тешке болести 21. марта о. г. у 39. својој години. — Покојник је био поред своје учитељске дужности један међу највреднијим радницима на књижевном пољу српском. Рад му је штампан то у засебним делима, то у разним часописима, а понајвише његових радова налази се у „Летописима“ „Матице Српске“ Највише се бавио историјом и испитивањем старине и врло много привредио тој грани књижевности наше. Последњи штампани му рад био је врсни „Опис манастира Лепавине“, који је извшао у 159. и 160. св. „Летописа“ „Матице Српске“. — Слава вредном покојнику и вечан му помен међу Србима!

Славјански у Суботици. Славјански приређује поново два концерта у Суботици и то данас на Благовести-Цвети и сутра. Програм ће за Суботичане сасвим нов бити. Осим тога певаће на овим концертима и Надина Славјанскова, која је била оставила очеву дружину и пошла за срцем својим, а коју Суботичани нису ни првог пута могли чути због тадање болести њене.

Нова жалост у породици Карађорђевој. Још је свежа земља на гробу покојне кнегињице Зорке Карађорђевићеве, а већ нам је стигла и друга тужна вест са Цетиња, а опет из ојађеног двора Петра Карађорђевића: умрло је Андрија најмлађи син кнеза Петра и покојне кнегиње Зорке, који се родио 25. фебруара ове године, те отишао за преминулом мајком на бољи свет.

И опет један „панслависта“ узапћен. Ми смо јавили нашим читаоцима шта се у словачкој општини Њусњу догодило приликом избора евангеличког, пароха у тој општини. Данас допуњујемо тај извештај с тим, да је њусњански кнез Хрушка, који се живо заузимао за народног љубимца свештеника Крижана, због „бунења народа“ затворен, да се против њега због тога „злочина“ енергично поступи. — Ето шта све учини неразумни и луди страх од „панславизма“!

Најмања република на свету, Сан Марино, која броји једва 8000 становника, изабрала је ових дана по већ од давнина уобичајеној форми нове своје capitani reggenti. Избор се овако обавља: оновремени власници — кад се избор догађа — крену се у свечаном походу праћени музиком и мобилном гардом републике (од 16 чланова ка Пијеви, главној цркви варошкој, где их дочека свештенство и отпрати до њихових престола. Затим се држи „призивање св. духа“. За тим почиње изборни акт. Један од свештеника прочита имена свију оних грађана, који могу бити изабрани, затим се све цедуљице метну у сребрн суд, из које једно дете извади две цедуљице. Свештеник им онда прочита јасним гласом, и одмах музика засвира химну и све цркве свечаним звоњењем објављују народу, да Сан Марино има опет своје capitani reggenti. Пијетро Торнина и Франческо Маркучи зову се мужеви, који ће од 1. априла 1890. да управљају судбом републике Сан Марина.

Несретан пут на балону. О тешкој несрећи, која је задесила код Познања један војнички балон, јављају следеће: У претпрошли петак око 5 сати

засветлуца му један зрачак у дубоко упалим очима, за један тренутак навре му крв у бледе усне.

Не могаше се подићи, ја га загрлих у постељи, усиљавајући се да сакријем тужни и жалосни утисак.

„Ах! За што си ишао тамо? Ти си сам тражио“.

Покуша да се насмеје и погледом ми показа две величанствене лепезе, које украшаваху креветски заклон. Као дах слабим гласом протепа: „Ја сам их обећао матери и Лујзи, пре повратка хтео сам да их потражим у Рагији..... грозницу сам добио... остаћу испод бамбуса. — Једна му се сува скотржа низ лице — али ћеш их ти предати“.

„Ах, ја сам знао, да ћеш се вратити. Ти не би могао оставити твог сиротог малог Рибка да умре сам“.

Слушајући га да ми тако говори, својим детињским гласом, увек слатким и жалосним, видећи му мршаво лице, на коме се већ виђаху отисци тајанствене руке смрти, не могах савладати своје јако узбуђење, ја заћутах. Његова слаба и провидна рука тражаше моју и покуша да је стисне. Глас му слабљаше све више и више, само му оно жељаше још: „Немој плакати. Ја сам задовољан што сам те видео... пре.... Бојао сам се да нећу моћи издржати до твога повратка. Ти си био добар за твог сиротог малог Рибка. Ја сам срећан.... срећан!“ Грчевит ропац му прекиде реч. Незнајући шта радим, стегао сам му руку, морао сам му причинити зло. Усили се и продужи: „Ти ћеш ићи к њима? Ти ми обећаваш? Даћеш њој једну лепезу а другу матери..... Ти ћеш их загрлити?“

Исцрпљен заћута. Слаб покрет усана показиваше, да га живот још није оставио.

Како стојах непомичан, прегнут над њим, довати ме једна рука и повуче назад.

То беше дежурни лекар.

„Хоћете да свршите што пре, рече ми. Могао је остати до сутра“ и избаци ме на поље грдећи болничаре.

Махинално сам изашао.

У вече, кад сам мислио, да сам опет довољно јак, одем опет. Пошто сам се задржао пред вратима, да би умирио куцање срца, и да би дао мирнији израз лицу уђем у собу.

Постеља беше празна . . . . . .

. . . . . .

Сад он спава дубоко под бамбусима. Крај њега у трави пева шева. Тропско сунце, коме се он толико дивљаше, пада на скромни крст његова гроба, бацајући светле зраке на свако слово његовог имена.

Он спава тамо, далеко од својих, далеко од Француске, дете сеновитих гора, срце које љубљаше.

Сирома мали Рибл.

По повратку у Француску, нисам имао мира, док нисам испунио његову последњу жељу. Отишао сам у Г.

Мати беше умрла чекајући свога јединца.

У Сен-Клуду, на прагу једне лепе кућице, показаше ми Лујзу. Она дојаше једно лепушасто дете. Њен муж нагнут над тезгом уз веселу песму одбациваше кверје.

Упутим се Лујзи и предам јој лепезу без и једне речи.

Другу чувам и данас.

Беч 8. јануара 1890.

С француског **Ђег. Велизарић.**

по подне лебдио је над Познањем балон, који је припадао војничком делу, за ваздушне експедиције, и који је отпутовао из Берлина у 10 сати пре подне. Нешто два километра далеко од Шрима имао је балон пасти на земљу, али запе о једно дрво и оста лебдећи у зраку. Путници: један капетан, један поручник и један „фрајтер“ срушише се на земљу из доста знатне висине, при чему је капетан сломио обе ноге, а „фрајтер“ на месту остао мртав. Поручник је добио само незнатних озледа и греботина. Капетан је првим влаком однесен у Берлин.

Главна расправа Јаше Томића. Изашла је књига: Главна расправа Јаше Томића због туцинданског догађаја. Као што је читаоцима познато, учинило се све, да целу расправу најверније и најтачније изнесемо. Постарало се због тога за два стенографа, једног за немачки, а другог за мађарски језик, те смо ми у истини најтачније и донели целу расправу у „Застави.“ Сад је ова књига прештампана. Књига износи 11¾ табака, а стаје 30 новчића. Ми исту књигу препоручујемо свакоме, ко хоће праведно и беспристрасно да суди о туцинданском догађају.

Друштво за удају девојака, најновији је појав у Лондону. Цел је том друштву, да своје чланове, девојке, „чува од завођења разних швиндлера и пустолова.“ Чланице друштва могу бити само девојке, које нису млађе од седамнаест, ни старије од тридесет година. Свака чланица тога друштва добива попуњену листу младића, вољних за женидбу, с тачним податцима о њиховим годинама, имању, изгледу, навикама итд. На другој, тако званој „црној“ листи записани су сви швиндлери, пијанице и бигамисте (они, који имају по две жене). Како јављају, у то се друштво за врло кратко време уписао врло велики број чланица.

Чудноват пород. У Рудопољу, котару грачачком родила је нека Пера, жена Николе Радмановића, управо 24. јануара два мушка мртва детета. Деца су доста велика, руке и ноге довољно израсле, али су им трбуси урасли те с преда изгледа као један трбух. С леђа гледајући — стоје деца раме уз раме, па у оба детета са оне стране, с које су срасли, нема ушију, него су уши израсле са спољне стране. Једно дете нема носа, а од очију има само знак, где стоје. — За ту жену држао је неуки народ, да је била врачарица, па да је суседима стоку таманила, за то је народ проклињао и за то да је тај несрећан порођај имала.

Казна за пољубац. Поротнички суд у граду Тотуес у покрајини Девоншир осудио је недавно неког петнаестгодишњег младића на шест недеља тамнице уз тешку радњу, што је пољубио неку слушкињу од 23 године против њезине воље. Кад је тај случај био пријављен министру унутарњих послова, одредио је да младића пусте на слободу, пошто је одседио десет дана у тамници.

Нови Сад, 24. марта.

Дуго смо и дуго мислили о томе, како да назовемо оно, што је „Браник“ у свом 36. броју рекао о избору заступника за наш народно-црквени сабор у Новом Саду. Тражили смо иоле што углађенији израз, али све бадава, сваки је израз слаб за онако писање. Морадосмо остати при изразима: лаж и бестидност. И заиста је онако писање ужасна бестидност, а што се тиче саме ствари тако јасна и очигледна лаж, да се јасније и очигледније не може лагати. Дакле др. Вучетић би продр'о у Новом Саду, само да је хтео! А зар није хтео? Зар се није све и сва чинило, само да продре? Зар нисте ви, господо, хтели да унесете у новосадске бираче неморал и непоштење; зар нисте хтели — само да продре др. Вучетић — да купите народну свест; зар нисте ви за друге плаћали парохијал; зар нисте нудили по једну, по две па и пет форината за глас?! Зар ви мислите да то нико не зна? Па онда зар мислите да нико не зна, да сте стављали на расположење новаца, кад сте видели да друкчије не иде, само да се бирачи одвраћају од избора, да остану код куће, да и не дођу на гласање? Ала сте подли, господо! Знамо ми много, господо! Знамо и то, да су неки ваши кортеши по сто и двеста форината потрошили за „љубав“ вашег кандидата, само да се не обрукате. Али, ето, брука вас није мимоишла. И место да ћутите, да се правите мањи од макова зрна, само да колико толико прикријете своју бруку, ви сами у свом листу износите невољу, која вас је снашла. — А шта тек да кажемо о оном, што је ваш кандидат др. Вучетић стругнуо и побегао у вршевачки срез и то никако друкчије, већ онако „испод жита“, да га нико не чује, да га нико не види. Ваш стуб, потпредседник на бившем сабору напушта кандидатуру (кисело грожђе!) и крадом се увлачи у други срез, где му Паја пл. Еремић и др. Ранко Гранић уделују мандат. Знате шта је, господо? Ево, метните руку на срце и реците по савести својој (ако т. ј. још имате савести): не би ли др. Вучетић волео већма **један** новосадски мандат него других **пет**? Ми тврдимо, да би већма волео **један** новосадски. Сад друго је питање, што се задовољио и са једним мандатом на страни. Мора се пошто по то у сабор; па кад се не може из Новога Сада, онда је добро макар из вршевачког среза. Што се тиче грдњи и напада на посланика наше странке, г. Стевана Јевтића, немамо много да кажемо. У немоћи обезуми човек, а у једу и огорчености хоће много што-шта да избрбља. А зна се, да су господа око „Браника“ постала услед немоћи своје нервозна, да су се обезумила, да су огорчени и по томе они испади на г. Стевана Јевтића нису ништа друго до ли — бестидно брбљање.

Трговина.

Нови Сад 24. марта (5. априла.) На нашој житној пијаци промет са раном врло је слаб. Купаца врло мало. За сад бележимо цене рани без икакве промене. Ново жито 8 ф. 10—20 н., старо жито 8 ф. 30—40 н. Јечам 5 ф. 60—70 н. Наполица 7 ф. 20—30 н. Зоб 7 ф. 50 н. Кукуруз 4 ф. 20—30 новч.

На осталим нашим пијацама, цена је такође остала стара .не промењена; једино што се јагањци, сад пред Ускрс, нешто боље траже, те им је и цена у неколико скочила. Цена пасуљу и другим производима ова је: Бели пасуљ 7 ф. — 7 ф. 50 н., жути пасуљ 7—8 фор.

Кромпир 2½—3 новч.
Арпацик, сејанац 15 нов.
Главичурак 8—10 нов.
Лукац 5 нов.
Теоци 8—14 фор. од комада.
Јагањци 6—10 фор. од пара.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 24. марта.

4% угарска златна рента — — —	102 05
5% „ папирна „ — — —	98·80
Дукати — — — — — — —	5·60
Наполеондори (20 франака) — — —	9 44
Немачке држ. марке — — — —	58·50

Најновије вести.

— Из Петрограда јављају, да ће на лето, почетком месеца августа бити велики маневри у околини петроградској. Ту ће бити више но обично војске у таквим приликама на окупу, а биће вежбања са барутом без дима. Немачки цар Виљем ићи ће такође да присуствује тим маневрима.

— Из Софије јављају, да ће бугарски заступник у Београду Минчевић бити премештен на друго какво место.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(РЕД ПОЗОРИШНИХ ПРЕДСТАВА.)

У недељу 25. марта (6. априла) по други пут: **„Рићокоса“**, позоришна игра у 3 чина, написао Лукач, превео Ђ. П.

У уторак 27. марта (8. априла): представа за децу у 5 сахати по подне: **„Стари бака и његов син хусар“**, позоришна игра у 3 чина, од Ј. Сиглигетија, превели Ј. Ђорђевић и Л. Илић.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ИЗИШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ КЊИГА:

ГЛАВНА РАСПРАВА
ЈАШЕ ТОМИЋА
ЗБОГ ТУЦИНДАНСКОГ ДОГАЂАЈА.

(ПО СТЕНОГРАФСКИМ БЕЛЕШКАМА.)

Прештампано из „Заставе.“

Ова књига је 11¾ табака велика, а цена јој је 30 нов. и може се у уредништву „Заставе“ добити.

ИЗИШАО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ И ГОТОВ ЈЕ:

ИЗБОРНИ РЕД
ЗА СРПСКИ НАРОДНО-ЦРКВЕНИ САБОР
(СА ДОДАТКОМ)
и
САБОРСКО УСТРОЈСТВО.

Може се добити у уредништву „Заставе.“ Цена је 20 новч.

ИЗ ПРОШЛОСТИ НАШИХ „ВОЂА“.

(Сабор невера. — Вође невере. Да им запушимо уста.)

Од Јаше Томића.

Прештампано из „Заставе“.

Може се добити у уредништву „Заставе“. Цена је 30 нов.

СЛИКА
ДРА СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА
са сином му
СЛАВКОМ

може се лепо израђена на фином картону добити.

Цена по комаду 1 фор., са поштарином 1 фор. 20 новч.

Поруке без новаца не уважавају се.

Срп. штампарија др. Св. Милетића.

РЕД ВОЖЊЕ

путничких лађа, важи од 8. (20.) марта 1890. до даље наредбе.

Из Новог Сада у Сланкамен, Тител: дневно у 5¼ сах. после подне осим уторника.

Из Новог Сада за потиске станице: недељом и четвртком у 5¼ сах. после подне.

Из Новог Сада у Београд: дневно у 5¼ сах. после подне осим уторника.

Из Новог Сада у Оршану: средом, петком и недељом у 5¼ сах. после подне.

Из Новог Сада у Будимпешту: понедељником, четвртком, суботом у 10½ сах. пре подне.

Из Новог Сада у Мухач: дневно у 10½ сах. пре подне осим уторника.

У Новом Саду 8. (20.) марта 1890.

АГЕНЦИЈА.

ОГЛАСИ.

Ganzseidene bedruckte Foulards fl. 1.20 bis fl. 3.90 p. Met. (ca. 450 versch. Deffins). — vers. roben- und stückweise porto- und zollfrei in's Haus das Seidenfabrik-Depot **G. Henneberg** (K. u. K. Hoflief.), **Zürich.** Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
Н. БАРКОВИЋА
У ИРИГУ

потребује једног старијег и једног млађег **спомоћника.** 1—3

COMPTOIRIST

Christ, flotter Correspondent der deutschen und kroatisch-serbischen Spache in Wort und Schrift mächtig, wird sofort engagirt. — In obigen Sprachen selbst abgefasste, eingenhändig geschriebene Offerte unter Angabe von Referenzen und Solairansprüche werden unter Chiffre **„K. W. Pécs“** (Fünfkirchen) post restante erbeten. 2—3

Wohnung zu vermithen.

In der Kürschnergasse Haus Nr. 1782. im I. Stock ist eine Wohnung aus 3 Zimmer, Vorhaus, Küche, Boden u. Keller zu vermiethen.

Auskunft ertheilt Herr

Balthasar Faith.

2—3

Tüchtige anständige Leute

denen daran liegt sich eine dauernde und einträgliche Stellung zu erwerben, werden

gegen angemessenes Salair und hoher Provision

als Verkäufer eines bereits mit Erfolg eingeführten Artikels an Priwate für Stadt und Umgegend gesucht.

Offerte erbeten unter: **„D. T. 100“** Expedition dieses Blattes. 2—3

ИЗДАВАЊЕ ПОД ЗАКУП.

Каменичке и Беочинске гостионичке просторије, издају се по подигнућу регалног права од 1. јула о. г. на једну или и на више година најбољем нудиоцу под закуп. Лицитација ће се 4. (16.) о. м. у властелинској писарници у Каменици у 10 сати пре подне одржати.

УПРАВА ВЛАСТЕЛИНСТВА
у Каменици.

2—2

Поправљене швајцарске
ПИЛУЛЕ
од др. Бранта, у Ст. Галену (Швајцарска.)

Најпријатније и најефтиније средство против **затвора.** Главни саставни део је **cascara sagrada** биљна материја, коју су **препоручили** први медицински ауторитети, као: проф. др. **Сенатор** у Берлину, др. **Томзон** у Париву и проф. др. **Масини** у Базелу. Ове изврсне пилуле могу се добити скоро у свима апотекама по 40 н. и 70 н. кутија Треба пазити на овај жиг.

Главни депо: Апотека Ф. Крижана у Кромјерижу (Kremsier) **у Моравској.** 13—18

ЗЛАТНА МЕДАЉА СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ У ПАРИЗУ 1889.

19—

Geruchlos und sofort trocknend

Ф. КРИШТОФА светлећи лак ЗА ПАТОС.

Franz Christoph F. C. Prag-Berlin

Ф. КРИШТОФА светлећи лак ЗА ПАТОС.

Franz Christoph's
FUSSBODEN-GLANZLACK

Овим се лаком могу мазати патоси по собама, а да у овима није спречено боравђење, пошто **нема непријатног мириса,** а после брзо се суши и не лепи се, као боја и лак у којима има уља. Шарање овим лаком тако је просто, да сваки може то радити, даске се могу и водом опрати, па опет да не изгубе сјаја. Треба разликовати

БОЈАДИСАНИ СВЕТЛЕЋИ ЛАК ЗА ПАТОС,

жуто-мрк и махагони-мрк, који као и масна боја премазује а уједно се и светли: за то се може употребити и на старим и на новим патосима. **Све пређе као и стара премазивања и т. д. покрива са свим; и**

ЧИСТ СВЕТЛЕЋИ ЛАК (БЕЗ БОЈЕ)

за нове патосе, паркете, који само нарочито ради сјаја важи за паркете и за оне са свим нове патосе, који су већ масном бојом премазани. Даје само сјаја, али не покрива природне шаре дрвета.

Може се добити **поштом** од прилике за 35□ мет. центи (2 осредње собе) по 5 фор. 90 нов. а. вр.

У свима варошима, где има сложишта може се непосредно наручити; мустре и проспекти се шиљу бадава. При куповању треба строго пазити на фирму и фабричну марку, пошто се **овај фабрикат,** који постоји **још од год. 1850. много одржава** и фалзификује, а ти фалзификовани фалзификати су рђави и не одговарају никако цели.

ФРАНЦ КРИСТОФ,
изумелац и једини фабрикант правог светлећег лака за патосе.

Праг — К. 1—20 **Берлин, N. W.**

Сложиште у Новом Саду код Љ. Стефановића.

ПРОМЕНА ЛОКАЛА.

Част ми је својим поштованим муштеријама у месту и на страни учтиво јавити, да сам своју досадању радњу мушког одела преместио **од 15. марта о. г.** у кућу **г. Лазе Дунђерског,** где је хотел код **„царице Јелисавете.“**

За сезону што наступа набавио сам велики избор најновијих енглеских, француских и бринских помодних штофова.

Са особитим поштовањем

СВЕТОЗАР МИЛОВАНОВИЋ,
мушки кројач у Новом Саду.

4—5

Власник и издавалац Славко Свет. Милетић. Одговорни уредник Васа Милутиновић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.